

Asociale kant aan de Wet werk en inkomen naar arbeidvermogen (WIA)

Papieren muren zijn nauwelijks te slopen

“Er zit een asociale kant aan de WIA. Het wordt gehonoreerd als je werkt.” Dat stellen Janthony Wielink en Jeroen Vluggen van Bureau Enkwest Opleiding en Advies. Ze worden algemeen erkend als specialisten op het terrein van de WIA.

Door: Chris Wolters

Wie wel wil werken, maar nergens wordt aangenomen vanwege de beperkingen, krijgt daarvan de rekening gepresenteerd. “Dan is er geen sprake van een uitkering. Dan wordt de werknemer afgerekend.” Ieder jaar stromen zo’n 20.000 werknemers in de WIA. Het lijkt erop dat deze wet een verbetering is ten opzichte van de WAO waar jaarlijks circa 90.000 werknemers in ‘stroomden’. De wens is echter de vader van de gedachte.

Lastig en complex

Jeroen Vluggen schreef samen met Janthony Wielink het ‘WIA Slachtofferboek, de theorie en het verhaal van de mensen in de WIA.’ Wielink en Vluggen houden zich al jaren bezig met de WIA. Die is naar hun zeggen zo complex dat Wielink, Vluggen en collega(s) daar nog jaren werk aan zullen hebben. “De WIA prikkelt tot reïntegratie, niet voor mensen met een IVA-uitkering, maar wel voor wie een WGA-uitkering heeft. Die hebben een reïntegratieverplichting. Los van deze verplichting is de uitkeringsregeling zo opgebouwd dat werken lonend is. Hoe meer er gewerkt kan worden, dus naar vermogen, hoe hoger het te realiseren inkomen kan zijn.” Daarom laten Wielink en Vluggen niet na te wijzen op de andere kant van de wetgeving. Nog steeds worden echter duizenden werknemers door de beoordeling ‘geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt’ met ingrijpende problemen geconfronteerd. Er bestaan nog steeds papieren muren die nauwelijks te slopen lijken.

Eruit en erin

“In de paar jaar van mijn ziekte heb ik drie ordners gevuld, voornamelijk met reacties van het UWV.” Marjolein van Aalten was zelfstandig ondernemer, maar moest haar bedrijf wegens ziekte verkopen. De voorlopige diagnose van haar chronische aandoening is artritis psoriatica, een reuma-achtige aandoening. “Het kan ook SLE zijn. Hoe dan ook: ik ben er letterlijk regelmatig ziek van. Mijn werkgever verdient een lintje voor de inspanningen die gedaan worden om mij in dienst te houden. Dat is ook goed voor mijn zelfvertrouwen, mijn gevoel voor eigenwaarde en ik voel me beslist minder ziek.” Ze wijst tegelijk op het enorme uithoudingsvermogen dat je moet hebben om een chronische aandoening fysiek en geestelijk aan te pakken. “Ik krijg steeds andere mensen en andere antwoorden bij het UWV. Men is niet of nauwelijks op de hoogte van de (eigen) regels. Ik heb een baan en een werkgever die ‘meewerkt’, die me ondanks mijn chronische ziekte wil houden. Het UWV kan naar eigen zeggen alleen iets doen als ik een paar maanden in de WW ga. Dan kan ik daarna herintreden en dan is er sprake van een nieuwe werkgever. Overbodig en kostenverslindend, want dan moeten er weer procedures, keuringen en ambtenaren aan te pas komen.” Marjolein is het meest verbolgen over het feit dat instanties niet flexibel genoeg zijn om daar op een goede manier op in te spelen. Lobke van der Meulen van de Kafka-Brigade reageert: “Dit lijkt op een situatie waar twee partijen kunnen winnen. Zeker een geval om nog eens ►►

extra onder de aandacht van het UWV te brengen. Onderzoek heeft uitgewezen dat veel ambtenaren vaak in structuren werken die niet gericht zijn op de oplossing van lastige problemen van burgers. Niet omdat ze niet willen, maar bijvoorbeeld omdat hun managers sturen op ‘perverse indicatoren’. Daardoor hebben ze de neiging met een grote boog om moeilijke gevallen heen te lopen of ze proberen een complexe werkelijkheid in het keurslijf van regels te dwingen.”

Wens en werkelijkheid

In de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) staat werk voorop. Het accent in de wet ligt op wat mensen nog wel kunnen. Dat klinkt heel positief. Toch liggen er gevaren op de loer. Door middel van financiële prikkels worden werkgevers en werknemers gestimuleerd er alles aan te doen om gedeeltelijk arbeidsgeschikten aan het werk te helpen of te houden. Tegelijkertijd is er inkomensbescherming voor mensen die echt niet meer aan de slag kunnen komen. Het probleem kan in de beoordeling liggen van wat iemand wel of niet kan. Neem de keuringsarts met artritis in de handen. Die kon bijvoorbeeld geen keuringen meer verrichten, maar werd door het UWV wel in staat geacht werk te doen waarbij hij zijn handen niet of nauwelijks hoefde te gebruiken. De betrokken man was bepaald niet te beroerd om te werken, maar zag het toch niet zitten om parttime concierge op een kinderdagverblijf te worden. Na een heftige en zeer uitgebreide procedure oordeelde men toch dat de man na een langdurige carrière als medicus elders niet meer tot zijn recht zou komen. Die procedure nam wel vijf jaar in beslag.

De procedures kostten bij elkaar zo’n driehonderdduizend euro. Waar zit de winst, zo kun je je afvragen? De politieke wens om misbruik of oneigenlijk gebruik terug te dringen is goed verpakt in het positief geladen zinnenetje ‘het accent in de wet ligt op wat mensen nog wel kunnen’. Tegelijkertijd ligt daar ook het gevaar dat mensen die wel willen, maar niet kunnen, min of meer worden ‘gestraft’.

Complexiteit en uitleg

De WIA bestaat uit twee delen: de Regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en de Regeling Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsgeschikten (IVA). De WGA-regeling heeft als uitgangspunt dat (meer) werken moet lonen. Als bijvoorbeeld een werknemer ondanks ziekte toch werkt, dan ontstaat in principe recht op een loonaanvulling tot 65 jaar. De voorwaarde is dat wel voldoende moet worden gewerkt, dat wil zeggen: mits hij in voldoende mate werkt (minimaal 50% van wat nog verdiend kan worden). De IVA komt aan bod als een werknemer volledig en langdurig arbeidsongeschikt is verklaard. Iemand is volledig en langdurig arbeidsongeschikt als het niet mogelijk is meer dan twintig procent van het laatstverdiende loon te verdienen en er ook geen kans op herstel meer is. Dan

is er sprake van een zogeheten loonverlies van tachtig procent of meer. Werkgevers kunnen zelf blijven kiezen hoe ze zich verzekeren tegen het risico dat werknemers gedeeltelijk arbeidsongeschikt raken: bij een private verzekeraar of via een publieke verzekering bij UWV. Het demissionaire kabinet komt niet meer met voorstellen om de wettelijke regeling Werkhervatting van Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) te privatiseren.

Wel en niet goed

“Wij constateren dat in 95% van de gevallen de wetten gewoon goed werken”, zegt Henk van de Kolk van Hunink-Dorgelo (assurantie- en pensioenadvies). “Het gaat mis in een klein percentage van de gevallen. De ervaring leert dat daar vaak meer aan de hand is, meestal ligt daar een arbeidsconflict aan ten grondslag.” Ondanks de wettelijke verplichting dat de medewerker moet worden teruggenomen, lijkt dan de kiem voor nieuwe en veel grotere conflicten te ontstaan. “In zo’n geval kan een casemanager van de arbodienst worden ingezet, de kosten daarvan worden vergoed. Ons advies in dergelijke situaties is: blijf in gesprek en houd het proces scherp in de gaten.” Van de Kolk doelt op het voorkomen van verwijten en uiteindelijk het ontstaan van een onomkeerbare situatie.

“Soms gaat het een tijd goed en barst alsnog de bom. Dan gaat het alsnog veel geld kosten en geen van de partijen wordt daar echt gelukkig van. Daar kunnen we echt van meepraten.” Van de Kolk waarschuwt nog voor een ander aspect: “Correct uitvoeren van de Wet Poortwachter betekent dat je niet meer dan de loonkosten van twee jaar kwijt bent. Dat is te verzekeren. Wanneer je dat niet doet, dan schuift de uitkeringsperiode automatisch op. Dat is niet te verzekeren en kan bij hogere salarissen oplopen tot boven de 10.000 euro. We constateren dat men daar in een aantal gevallen slordig mee omgaat. Niet handig.” ■

Bron: p.9 WIA Slachtofferboek 2010, Janthony Wielink/Jeroen Vluggen. Op verzoek van de betrokkenen is een gefingeerde naam vermeld.

‘Nog steeds worden duizenden werknemers door de beoordeling met ingrijpende problemen geconfronteerd’